

УДК 349.3

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4094715>**М.М. ШУМИЛО,**

заступник керівника департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду – начальник правового управління Касаційного цивільного суду, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, м. Київ, Україна; e-mail: m.shumylo@supreme.court.gov.ua;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4257-3002>

СТАТУС ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНОЇ ОСОБИ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА

M.M. SHUMYLO,

Deputy Head, Department of Analytical and Legal Work of the Supreme Court, Chief of the Department of Legal Work of the Civil Court of Cassation (Ukraine), Doctor of Law, Senior Research Assistant, Kyiv, Ukraine;
e-mail: m.shumylo@supreme.court.gov.ua;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4257-3002>

STATUS OF INTERNALLY DISPLACED PERSON IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL AND NATIONAL LAW

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Постановка проблеми. Внутрішньо переміщена особа (ВПО) як суб'єкт права соціального захисту зокрема, є новою категорією національної правової системи. Для подальшого розвитку законодавства та його удосконалення необхідне теоретичне осмислення явища вимушеного внутрішнього переміщення, його місця в історії України, міжнародно-правового регулювання та напрацювання термінологічної бази, яка би чітко окреслювала як вимушене внутрішнє переміщення загалом, так і правовий статус ВПО зокрема. **Метою** роботи є визначення особливостей внутрішньо переміщених осіб як соціально-правового явища, наведення історичних прикладів ВПО в Україні у ХХ столітті, класифікація правових актів у сфері соціального захисту ВПО за національним, регіональним та міжнародним критерієм. Використані такі **методи** наукового пошуку, як історично-правовий – для фіксації історичних фактів, їх правової фіксації та оформлення, компаративістичний метод – для зіставлення зразків закріплення правового статусу ВПО у інших країнах та на міжнародному рівні), формально-юридичний метод – для виявлення прогалин та колізій правового регулювання), метод системного аналізу судової практики – для оцінки якості та ефективності правового регулювання та визначення тенденції розвитку судової практики. **Результатом** дослідження є визначення ВПО невід'ємним, спеціальним суб'єктом правової системи України. Наявна в світі розгалужена система міжнародних актів у сфері захисту ВПО вказує на відсутність певної локалізації, оскільки з внутрішнім переміщенням зіткнулась низка країн на різних континентах світу. **Висновки.** Визначено, що набуття правового статусу ВПО є правом, а не обов'язком особи, та чітко відмежовує схожі, але не тотожні поняття "ВПО" й "біженці". Встановлена наявність низки правових висновків Верховного Суду, що сприяють захисту ВПО, але на національному рівні досі не закріплене застосування "Намібійського винятку". В якості ВПО запропоновано розуміти особу, яка, переважно, у короткий термін вимушена була залишити своє постійне місце проживання і переміститися до іншого населеного пункту в межах державних кордонів, у зв'язку з об'єктивними, такими, що від неї не залежать, факторами військового, політичного, техногенного, стихійного характерів, та набула спеціального правового статусу, який надає додаткові гарантії у сфері соціального захисту, освіти, забезпечення житлом тощо.

Ключові слова: внутрішньо переміщена особа; соціальний захист; вимушене внутрішнє переміщення; "Намібійський виняток"; зразкова справа Верховного Суду

***

Problem statement. An internally displaced person (an IDP) as a subject of social security law, in particular, is a new category for the national legal system. In order to further develop and improve the legislation, it is necessary to conduct theoretical studies aimed at forced internal displacement and its place in Ukrainian history, and at international legal instruments. Also, it is important to develop a terminology that would cover the forced internal displacement in general and the legal status of the IDP in particular. **The purpose** of the paper are to identify features of internally displaced persons as

a socio-legal phenomenon, to give historical examples of the IDP in the 20th century in Ukraine, and to propose the classification of laws, which regulate the area of social protection of the IDP, based on national, regional and international criteria. The following research **methods** were used: a historical-legal method allowed to identify the historical facts and to find out how they were legally documented, a comparative method allowed to compare different approaches to the legal status of the IDP established at national and international levels, a formal-legal method helped to identify gaps in the law and conflicts of legal norms, a systematic analysis of the judicial practice helped to assess the quality and efficiency of the legal regulation and to identify development trends of the judicial practice. As **results** of the research, the IDP was defined as an inherent and special subject of the legal system of Ukraine. The very existence of the extensive system of international legal instruments, which govern the protection of internally displaced persons, indicates that there is no localization because a number of countries around the world faced the problem of internal displacement. **Conclusion.** It was established that the acquisition of the IDP status should be considered as a right and not as an obligation. Speaking of the IDP status, we need to bear in mind that the terms "the IDP" and "refugees" are similar but not identical. There are a number of conclusions of the Supreme Court that contribute to the protection of the IDP but the "Namibia exception" still wasn't applied at the national level. The IDP was defined as a person who was forced to leave a permanent residence predominantly in the short term and relocate to another settlement within State borders due to objective factors (military, political, man-made, and natural ones), which are beyond a person's control, and was granted a special legal status that provided additional guarantees in the area of social protection, education, and housing, etc.

Keywords: *an internally displaced person; social protection; a forced internal displacement; the "Namibia exception"; the Supreme Court's model case*

Постановка проблеми

Поняття "внутрішньо переміщена особа" (далі – ВПО) є новим для новочасного національного законодавства спеціальним суб'єктом права загалом і права соціального захисту зокрема, основний корпус правових норм щодо якого почався формуватися після анексії Автономної Республіки Крим Російською Федерацією та початком військових дій на окремих тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей у 2014 році. Проте, воно не є новим в історії права соціального захисту, адже українській історії відомі приклади внутрішнього вимушеного переміщення, які потребують своєї артикуляції. Права ВПО як спеціального суб'єкта закріплені у нормативно-правових актах різних рівнів та є доволі розпорошеними, що спричиняє низку колізій. Однією з ознак правового регулювання відносин, в яких беруть участь ВПО, є його динамічність. Цей фактор спричинив виникнення окремого пласту судової практики із захисту прав ВПО.

Науковим підґрунтям означеної судової практики можна вважати, наприклад, виокремлення І.С. Басовою видів і підстав внутрішнього переміщення в історії України у ХХ ст., а також класифікацію ВПО залежно від обсягу їх прав [1, с.243, 248]; з'ясування Г.О. Христовою особливостей позитивних зобов'язань держави, зокрема, участі міжнародних організацій у наданні технічної допомоги у розробці правового регулювання відносин у сфері захисту ВПО [2, с.519]; встановлення Я.О. Грабовою конституційно-правового статусу ВПО [3, с.47–51]; ви-

значення В. Михайловським правового статусу ВПО з позиції науки адміністративного права [4, с.85–87]. З врахуванням глобального характеру проблеми, набуває особливого значення дослідження К. Фуонг (Phuong, 2009) міжнародного захисту ВПО та їх відмежування від біженців [5, с.13–38]; Ф. Вахісі (Wakhisi, 2017) – щодо базових потреб ВПО, особливо в таборах, та супутніх соціальних проблем, таких як розлучення, втрата доступу до освіти, що впливає на зміни правового статусу ВПО [6, с.20] та ін.

Виходячи з цього, наявні наукові прогалини та подальший розвиток законодавства пов'язується з теоретичним осмисленням явища вимушеного внутрішнього переміщення та його місця в історії України, міжнародно-правовим регулюванням і напрацюванням термінологічної бази щодо вимушеного внутрішнього переміщення і правового статусу ВПО.

Тому метою статті є визначення особливостей внутрішньо переміщених осіб як соціально-правового явища. Її новизна полягає в доведенні, що кожні 10–15 років ХХ століття населення України зазнавало вимушеного переміщення, яким надавалися різні правові форми та різний рівень правового забезпечення; встановленні, що запровадження такого інструменту як "Намібійський виняток" в національний правопорядок відбулося шляхом його інкорпорації рішенням Великої Палати Верховного Суду; наданні авторського визначення поняття "ВПО". Завданням статті є дослідження історичного досвіду правового регулювання статусу ВПО в Україні у ХХ столітті; систематизація та класифікація

правового регулювання у сфері ВПО за ознакою його територіальної поширеності; визначення впливу Верховного Суду у сфері захисту прав ВПО; визначення поняття "ВПО".

Історичні приклади внутрішнього переміщення на території України у ХХ ст.

Сьогодні фокус наукових досліджень правового статусу ВПО зосереджений на їх реальних проблемах, які потребують свого нагального вирішення, проте для науки права соціального захисту важливо надати відповідь на питання, коли, власне з'явилися ВПО і чи є це новим соціально-правовим явищем, яке виникло у 2014 році. Як зазначає І.С. Басова [1, с.18, 243], історія ХХ ст. України налічує низку прикладів внутрішнього переміщення та класифікує їх на: (1) *політичні*: (1.1) політико-ідеологічні: (а) перший післявоєнний "обмін населенням" між УРСР та ПНР (1944), а саме виселення українського етнічного населення з території Холмщини, Надсяння, Лемківщини, Любачівщини, Західної Бойківщини та Південного Підляшшя; (б) операція "Запад" (1947), фактична депортація населення західних областей України (Рівненська, Волинська, Львівська, Тернопільська, Станіславська (нині Івано-Франківська), Чернівецька) до Сибіру; (1.2) політико-етнічні: (а) операція "Вісла" (1947), хоча і не відбувалась на території України, але стосувалася етнічних українців та мала ознаки примусового переселення на Захід та Північ Польщі; (б) депортація кримськотатарського народу з Криму (1944); (2) *економічні*: (а) другий "обмін населенням", що спричинений обміном ділянками державних територій між СРСР та ПНР (1951); (б) спорудження водосховищ Дніпровського гідрокасаду 50–70 років ХХ ст. (Київська, Канівська, Кременчуцька, Середньодніпровська ГЕС); (3) *оборонні*: (а) будівництво Яворівського військового полігону у Львівській області з 40-х років ХХ ст., (б) будівництво Тарутинського артополігону на території Одеської області (тоді ще Ізмаїльська область) (1946); (4) *техногенні*: аварія на ЧАЕС (1986).

Враховуючи, що І. Басова вперше ввела історико-правову проблематику ВПО до права соціального забезпечення, наразі малодослідженим залишається правовий статус переміщених осіб та їх захист, якщо такий був, після їх прибуття на нове місце проживання під час операції "Вісла" та депортації кримськотатарського народу.

При цьому, окремі приклади вимушеного переміщення визнані злочинами радянського ре-

жиму та засуджені як на національному, так і міжнародному рівні. Як вбачається з наведеного, у другій половині ХХ ст. кожні 10–15 років населення України, у тих чи тих регіонах, зазнавало вимушеного переселення. Радянське законодавство з політичних мотивів умисно не напрацювало єдиного термінологічного та нормативного підходу до такого явища, як вимушене внутрішнє переселення, натомість запроваджувало різні законодавчі терміни, зокрема: переселені, виселені, евакуйовані, переміщені особи. На нашу думку, це не випадкова, а чітко спланована політика у сфері правового регулювання (юридичної техніки) задля штучного розмежування цих категорій, і тим самим – для приховання політичних рішень держави щодо своїх громадян, розмиття чітких обрисів правової визначеності та їх правового статусу.

У даній роботі ми використовуємо термін "ВПО" для позначення осіб, які зазнали вимушеного внутрішнього переміщення незалежно від часу та причин його здійснення. Отже, в історії ВПО були приклади або навіть спроби закріпити для них певні гарантії, проте здебільшого соціальний захист останніх мав декларативний або обмежений характер. Винятком із правила був тільки соціальний захист осіб, які постраждали від аварії на ЧАЕС, який і сьогодні залишається найкраще розробленим нормативно та включає окремий корпус соціального-забезпечувальних норм.

Внутрішньо переміщені особи та їх захист як глобальний виклик сучасності

Проблема ВПО не є унікальною для України та має глобальний характер і зустрічається в різних частинах світу. Серед країн, які зіткнулися з цією проблемою, зокрема, є: (1) *на пострадянському просторі*: Грузія (Абхазія, Південна Осетія), Азербайджан (Нагірний Карабах), Молдова (Придністров'я); (2) *країни колишньої Югославії*: Сербія, Боснія і Герцоговина, Чорногорія, Косово; (3) Кіпр; (4) *країни Африки*: Судан та Південний Судан, Ліверія, Ангола, Сомалі, Нігерія та ін.; (5) *країни Латинської Америки*: Колумбія, Венесуела; (6) *Близького Сходу*: Ірак, Сирія та ін.; (7) *країни Південної Азії*: Пакистан, Афганістан та ін.; (8) *країни Південно-Східної Азії*: Камбоджа, В'єтнам, М'янма та ін. За даними звіту ООН "Global Trends Forced Displacement in 2019" [7, с.2] кількість ВПО у світі зросла до 45,7 млн осіб у 2019 році, у порівнянні із 41,3 млн осіб у 2018 році, та з 40 млн у 2017 році. Важливо наголосити, що це не суто проблема,

яка виникає за межами Європи, оскільки аж 11 із 47 країн-членів Ради Європи зіткнулися із проблемою ВПО, що є показником того, що від неї не забезпечений жодний регіон світу.

Враховуючи глобальність вимушеного внутрішнього переміщення, на міжнародному рівні напрацьовано низку спеціалізованих актів щодо захисту прав і свобод цієї категорії осіб як на регіональному, так і на рівні ООН.

Основними міжнародними організаціями, які опікуються проблемами ВПО, є: ООН, ОБСЄ, ПАРЄ, Міжнародний комітет Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, Норвезька рада у справах біженців (*Norwegian Refugee Council*), Данська рада у справах біженців (*Danish Refugee Council*), Німецьке товариство міжнародної співпраці (*Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit*), Африканська Рада із захисту ВПО Африканського континенту, Проекти Ради Європи "Посилення захисту прав людини ВПО в Україні" (2015–2017), "Внутрішнє переміщення в Україні: розробка тривалих рішень" (2018–2020) та ін.

До базових міжнародних документів у сфері захисту прав людини загалом і прав ВПО зокрема, належать такі акти ООН: Загальна декларація прав людини (1948), Декларація прав дитини (1959) Міжнародний Пакт про громадянські та політичні права (1966), Міжнародний Пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966).

Структурним підрозділом ООН із спеціальним статусом є Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (*United Nations High Commissioner for Refugees*) (далі – УВКБ ООН), заснований у 1950 році, до компетенції якого входять також питання, що пов'язані із ВПО УВКБ ООН, здійснює свою діяльність на підставі свого Статуту.

У Висновку [3] виконкому УВКБ ООН у справах біженців (1994) зазначається, що ВПО перебувають під юрисдикцією національних держав і на них лежить основна відповідальність, за їх благополуччя та захист.

Засадничим документом, який має рекомендаційний характер, але залишається зразком для національних правових систем у сфері ВПО, є Керівні принципи ООН з питання переміщення осіб [9]. Цей документ складається з 30 принципів, що розміщені в п'яти розділах: (1) загальні принципи; (2) принципи, що визначають захист від переміщення; (3) принципи, що визначають захист осіб під час переміщення; (4) принципи з питань надання гуманітарної допомоги; (5) принципи щодо повернення, розселення та реінтеграції ВПО.

Саме в них, сформульовано міжнародно-правове визначення ВПО, яке згодом було закріплено у національному законодавстві. Так, згідно п.2, переміщеними всередині країни особами вважаються особи або групи осіб, яких змусили рятуватися втечею або залишити свої домівки чи місця звичайного проживання внаслідок або з метою уникнення наслідків воєнного конфлікту, масового насильства, порушень прав людини, стихійного чи викликаного людською діяльністю лиха, й які не перетинали міжнародно визнаних державних кордонів.

До інших актів, напрацьованих УВКБ ООН, належать: Примітка щодо мандату Верховного комісара ООН у справах біженців та його Управління [10], Керівництво УВКБ ООН по роботі з особами похилого віку в умовах переміщення [11], Робота з особами, фізичні можливості яких обмежені в умовах переміщення [12]. До документів інформаційного характеру, які напрацьовані УВКБ ООН, також відносять: Доповідь Представника Генерального секретаря ООН з питань прав людини ВПО пана Вальтера Келина [13], Резолюції Ради з прав людини ГА ООН "Права людини ВПО" [14], "Стан ВПО і біженців з Абхазії, Грузії, та Цхінвальського району Південної Осетії Грузії" [15] та Висновки УВКБ ООН: (1) особи, переміщені всередині країни [16] (2) з міжнародного захисту [17] та ін.

До регіональних міжнародних актів, які напрацьовувалися в межах ОБСЄ, належать: Гельсінський Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі [18], Паризька хартія [19], Хартія Європейської безпеки [20], Рішення РМ ОБСЄ "Елементи конфліктного циклу, пов'язаного з підвищенням потенціалу ОБСЄ з раннього попередження, терміновими діями, сприянню діалогу, підтримки посередництва та після конфліктному відновленню" [21]. При ОБСЄ було створено спеціальну моніторингову місію в Україні, яка у 2016 році підготувала тематичний звіт "Внутрішнє переміщення внаслідок конфлікту в Україні: підвищена незахищеність постраждалого населення та чинники напруженості у громадах" [22].

Як слушно зауважує Г. Христова, у межах Ради Європи відсутня спеціальна конвенція, присвячена проблемі внутрішнього переміщення; основні підходи до визначення обсягу та характеру зобов'язань держави стосовно прав внутрішньо переміщеної особи викладені у резолюціях та рекомендаціях ПАРЄ та Комітету міністрів Ради Європи, а також у відповідній практиці Суду [2, с.518–519].

До регіональних міжнародних актів також належать ті, що приймалися ПАРЄ, а саме: (а) *резолюції*: "Вирішення питань власності біженців та ВПО" [23], "Ситуація з ВПО та репатріантами в регіоні Північного Кавказу" [24]; "Росія та Грузія: гуманітарна ситуація на територіях постраждалих від конфлікту та воєнних дій" [25]; "Гуманітарні наслідки війни в Україні" [26]; (б) *рекомендації*: "Забуті люди Європи: захист прав людини осіб, переміщених на тривалий час" [27], "Принципи щодо реституції житла та майна біженцям і внутрішньо переміщеним особам" ("Принципи Пін'єйру" – *Paulo Sérgio Pinheiro*) [28] та ін. більш детально з діяльністю ПАРЄ щодо захисту ВПО можна ознайомитися у дослідженні Костаса Параскеви [29].

Іншим прикладом регіональних міжнародних актів є Конвенція Африканської Союзу щодо захисту внутрішньо переміщених осіб Африканського континенту та надання їм допомоги ("Кампальська конвенція" (*Kampala Convention*) (2009), до якої підписали 40 країн Африканського континенту, ратифікували 31 країна із 55. Останніми на сьогодні, у 2019 році цю конвенцію ратифікували Екваторіальна Гвінея, Мозамбік, Сомалі [30].

Наведене підтверджує глобальність проблеми ВПО та їх статусу. Така розгалужена система міжнародних актів регіональних організацій є формами м'якого права, які є своєрідними орієнтирами у сфері правового регулювання для країн, які тільки зіткнулися із вимушеним внутрішнім переміщенням, так і тих, для яких це питання залишається актуальним вже багато років. Такі акти містять у собі визначення прав та свобод ВПО і принципи, на яких повинне ґрунтуватися національне законодавство. Натомість, відкритим залишається питання не тільки нормативного закріплення статусу ВПО, але й виконання взятих на себе зобов'язань. Саме контроль як моніторинг захисту прав ВПО здійснюють міжнародні організації, що згодом публікуються, і на базі яких вибудовується подальша взаємодія цих організацій та національних урядів. Крім того, корпус рекомендацій та резолюцій є своєрідним компендіумом загального бачення та розуміння європейським співтовариством, яким повинне бути національне законодавство і який рівень захисту ВПО є мінімальним. Тим самим формулюється стандарт прав та свобод людини у сфері захисту ВПО, нижче якого не можна опускатися.

При цьому, серед перелічених міжнародних організацій, існують такі, що надають не просто

технічну допомогу (експертні обговорення, підготовка проектів нормативно-правових актів, моніторингові місії тощо), а активно долучаються до роботи з конкретними цілями гуманітарного характеру (відбудова знищеного житла, забезпечення продуктами харчування, освітні та інфраструктурні проекти, які є першочерговими), до них зокрема відносяться Данська та Норвезька ради у справах біженців, Німецьке товариство міжнародної співпраці.

Правова визначеність статусу внутрішньо переміщеної особи в Україні

За даними УВКБ ООН з початку в 2014 році конфлікту на сході України та анексії Криму в Україні нараховується близько 1,5 млн ВПО, що робить Україну дев'ятою у світі за їх кількістю.

Станом на 10.08.2020 року, за даними Єдиної інформаційної бази даних про ВПО взято на облік 1 451 496 переселенців із тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей та АР Крим [31].

Вперше на законодавчому рівні про ВПО згадано у Законі України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" [32] від 15.04.2014 р. № 1207 у тому контексті, що: громадянам України гарантується дотримання у повному обсязі їхніх прав і свобод, передбачених Конституцією України, у тому числі соціальних, трудових, виборчих прав та права на освіту, після залишення ними тимчасово окупованої території. Цим Законом встановлюються гарантії дотримання прав, свобод та законних інтересів ВПО У ст.1 означеного Закону сформульовано законодавчу дефініцію ВПО, під якою розуміється громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру. У цьому контексті треба зазначити, що законодавча дефініція співпадає із визначених ВПО, яке сформульоване в міжнародних актах. Чинне національне законодавство сьогодні передбачає умови та порядок встановлення факту внутрішнього переміщення, їх документальне оформлення. Підстави видачі та скасування право встановлювальних документів ВПО, а також

включення до Єдиної інформаційної бази даних про ВПО.

Спеціальним законодавством у сфері захисту ВПО закріплено низку прав для останніх і цей перелік не є вичерпним, а також обов'язків, які покладаються на ВПО для отримання різноспектрової допомоги від держави. На законодавчому рівні закріплена заборона дискримінувати ВПО у будь-яких сферах через їх статус.

Підзаконні акти у сфері захисту внутрішньо переміщеної особи

Окрім спеціального закону в Україні розроблена розлога нормативно-правова база щодо захисту прав ВПО та сприянню їх реалізації. Серед них: постанови Кабінету Міністрів України "Про облік внутрішньо переміщених осіб" (2014), "Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам" (2014), "Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг" (2014), "Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам" (2016) та ін. Окрім спеціальних нормативно-правових актів, права та свободи, а також гарантії ВПО закріплені в інших актах законодавства.

Окремі ВПО мають подвійний спеціальний соціальний статус і його забезпечення передбачене кількома нормативно-правовими актами. Серед них можна виділити: ВПО-пенсіонери, ВПО-діти, ВПО-безробітні тощо, особливість статусу яких полягає в потребі ВПО проходити додаткові процедури, які визначені законодавством для отримання певних соціальних виплат (пенсії, допомоги тощо).

Реалізацію державної політики у сфері ВПО здійснювало Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України (2016–2019), правонаступником якого з 2019 року і дотепер є новостворене Міністерство у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України.

Судова практика у сфері захисту прав внутрішньо переміщеної особи

Питання захисту прав ВПО було і залишається предметом розгляду Верховним Судом, проте Судом уже сформульовано низку правових висновків, які мають вирішальне значення для правозастосування, оскільки є прецедентами, і до них, зокрема, необхідно віднести:

1) постанову Великої Палати Верховного Су-

ду від 20.09.2018 р. у справі № 243/3505/16-ц, в якій сформульовано правовий висновок, що не надання позивачем, який не є ВПО, довідки про взяття його на облік як особи, яка переміщується з тимчасово окупованої території України або району проведення АТО, не є підставою для невиплати позивачу страхових виплат;

2) постанову Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 03.05.2018 р. у справі № 805/402/18, у зразковій справі зроблено висновок, що законом не передбачено такої підстави припинення або призупинення виплати пенсії, як проведення верифікації по списках СБУ для перевірки місця фактичного проживання, а тому управління Пенсійного фонду України зобов'язане відновити виплату;

3) постанову Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 02.10.2018 р. у справі № 495/3711/17 про визнання протиправним рішення про відмову в призначенні допомоги при народженні дитини, про зобов'язання призначити та виплатити допомогу при народженні дитини;

4) постанову Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 22.10.2018 р. у справі № 235/2357/17, де визначено, що документи, видані окупаційною владою, повинні визнаватися, якщо їх невизнання веде за собою серйозні порушення або обмеження прав громадян, йдеться про застосування "Намібійських винятків", сформульованих Міжнародним судом ООН (1971).

У цьому контексті слід наголосити, що саме Верховним Судом в правову систему України введено поняття "Намібійського винятку", що вкотре підтверджує дієвість та ефективність правових висновків Верховного Суду. Проте, перш ніж бути закріпленим на рівні практики Верховного Суду, термін "Намібійські винятки" вперше застосував у 2016 році суддя Попаснянського районного суду Луганської області М.В. Мазур у справі № 423/620/16-ц, який сьогодні здійснює правосуддя в Касаційному кримінальному суді у складі Верховного Суду.

Питання національної судової практики розкрито у окремому дослідженні Проекту Ради Європи "Посилення захисту прав людини ВПО в Україні" [33].

Окрім наведених соціальних прав ВПО, до них також відносять право на житло, додатне до проживання, та нормальні умови проживання; доступ до охорони здоров'я; до їжі та води; до освіти та професійного навчання; працевлаштування та соціального захисту, і окремо виді-

ляється доступ до правосуддя [29]. Одним із ключових прав ВПО є право на особисті документи, тобто ВПО мають бути видані всі потрібні для реалізації та здійснення їхніх законних прав документи, якомога скоріше після переміщення і без будь-яких необґрунтованих вимог [34, с.10–11]. Право на особисті документи віднаходимо у дослідженні І. Басової [1, с.126, 247–248] досвіду правового регулювання відносин з участю ВПО в Сербії, тому пропонується запозичити такий досвід і виокремити право на отримання особистих документів.

Висновки

ВПО сьогодні є невід'ємним, спеціальним суб'єктом правової системи України, щодо якого встановлено наступне:

1. Вимушене переміщення не є новим явищем в історії України, яке щоразу на законодавчому рівні позначалося по-різному. Фактично в правових актах різних часів зустрічають різні позначення одного і того ж явища. Як правило, внутрішнє переміщення було рукотворними і наслідком політичних рішень, хоча з різним обґрунтуванням. У післявоєнний період ХХ століття на території України кожні 10–15 років відбувалися вимушені внутрішні переміщення населення, різні за масштабом та правовими й соціально-економічними наслідками.

2. Внутрішнє вимушене переміщення не є локальним соціально-правовим явищем і має глобальний характер у країнах, які потерпають від військових конфліктів. Сьогодні правовий статус ВПО визначений розгалуженою систе-

мою правових норм національного та міжнародного права.

3. За останні роки Верховним Судом сформовано корпус правових висновків, які в тій чи тій мірі сприяють захисту ВПО. Саме судова практика касаційного суду запровадила на національному рівні застосування "Намібійського винятку", який і досі не закріплений на законодавчому рівні.

4. Аналіз норм національного та міжнародного права доводить, що набуття правового статусу ВПО є правом, а не обов'язком особи, та чітко відмежовує схожі, але не тотожні поняття "ВПО" й "біженці".

5. Запропоновано визначення "ВПО" як особи, яка, переважно, у короткий термін вимушена була залишити своє постійне місце проживання і переміститися до іншого населеного пункту в межах державних кордонів, у зв'язку з об'єктивними, такими, що від неї не залежать, факторами військового, політичного, техногенного, стихійного характерів, та набула спеціального правового статусу, який надає додаткові гарантії у сфері соціального захисту, освіти, забезпечення житлом тощо.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів або порушення права інтелектуальної власності будь-яких третіх осіб.

Вираз вдячності

Дослідження виконано за власною ініціативою та не отримало будь-якого фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басова І. С. Внутрішньо переміщена особа як суб'єкт права соціального захисту: монографія. Київ: Ніка-Центр, 2020. 288 с.
2. Христова Г. О. Позитивні зобов'язання держави у сфері прав людини: сучасні виклики: монографія. Харків: Право, 2018. 680 с.
3. Грабова Я. О. Конституційно-правовий статус Внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Митна справа*. 2015. № 2 (98). Ч. 2. Кн. 2. С. 47–51.
4. Михайловський В. Загальні засади адміністративно-правового статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/2/20.pdf>.
5. Catherine Phuong, *The International Protection of Internally Displaced Persons*. Cambridge University Press, 2009. 296 p.
6. Frederick Wakhisi. *Surviving Displacement: Invisible Internally Displaced Persons*. LAP LAMBERT Academic Publishing, 2017. 120 p.
7. Global Trends Forced Displacement in 2019. URL: <https://www.unhcr.org/5ee200e37.pdf>
8. Заключение № 75 (XLV) – 1994 год: Лица, перемещенные внутри страны. URL: https://www.unhcr.org/ru/wp-content/uploads/sites/73/2019/08/Заключение_исполкома_УВКБ_ООН_№75__1994_г._лица__перемещенные_внутри_страны_1.pdf.
9. Керівні принципи ООН з питання переміщення осіб: від 11.02.1998. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf>.
10. Примечание относительно мандата Верховного комиссара ООН по делам беженцев и его Управ-

- ления. URL: <http://www.refworld.org.ru/docid/527772e64.html>.
11. Работа с лицами преклонного возраста в условиях перемещения, 2013. URL: <https://www.refworld.org.ru/docid/558a7c1b4.html>.
  12. Работа с лицами с ограниченными физическими возможностями в условиях перемещения. URL: <http://www.refworld.org.ru/pdfid/558abd994.pdf>.
  13. Осуществление резолюции 60/251 Генеральной ассамблеи от 15 марта 2006 года, озаглавленной "совет по правам человека". URL: <http://www.refworld.org.ru/docid/531eccdc4.html>.
  14. Совет по правам человека, Права человека внутренне перемещенных лиц: Резолюция, принятая Советом по правам человека, 17.07.2012. A/HRC/RES/20/9. URL: <http://www.refworld.org.ru/docid/50d2fb032.html>.
  15. Положение внутренне перемещенных лиц и беженцев из Абхазии, Грузия, и Цхинвальского региона/Южной Осетии, Грузия. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН от 01.06.2017. A/RES/71/290. URL: <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=593ab5314>.
  16. Лица, перемещенные внутри страны: заключение исполнительного комитета Управления Верховного комиссара ООН по делам беженцев от 07.10.1994 № 75 (XLV). URL: <http://www.refworld.org.ru/docid/52443bb24.html>.
  17. Общее заключение по международной защите: заключение исполнительного комитета Управления Верховного комиссара ООН по делам беженцев от 1999 № 87 (L). URL: <http://www.refworld.org.ru/docid/5245478a4.html>.
  18. Заключительный акт Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе от 01.08.1975. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_055.
  19. Парижская хартия для новой Европы от 21.11.1990. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_058.
  20. Хартия Европейской безопасности от 19.11.1999. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_166.
  21. Элементы конфликтного цикла, связанные с повышением потенциала ОБСЕ по раннему предупреждению, срочным действиям, содействию диалогу, поддержке посредничества и постконфликтному восстановлению: решение Совета Министров ОБСЕ от 07.12.2011 № 3/11. URL: <http://www.osce.org/ru/mc/86625?download=true>.
  22. Внутрішні переміщення внаслідок конфлікту в Україні: підвищена незахищеність постраждалого населення та чинники напруженості у громадах. Тематичний звіт. Спеціальна моніторингова місія в Україні. ОБСЄ. 2016. URL: www.osce.org/uk/ukraine-smm/261206?download=true.
  23. Решение вопросов, касающихся имущества беженцев и перемещенных лиц (предварительное издание): Резолюция ПАРЕ от 28.01.2010 № 1708. URL: http://www.coe.int/T/r/Parliamentary_Assembly/%5BRussian_documents%5D/%5B2010%5D/%5BJan2010%5D/Res1708_rus.asp.
  24. Положение внутренне перемещенных лиц (ВПЛ) и лиц, возвращающихся в места постоянного проживания, в Северо-Кавказском регионе (предварительное издание): Резолюция ПАРЕ от 26.04.2012 № 1879. URL: http://www.coe.int/T/r/Parliamentary_Assembly/%5bRussian_documents%5d/%5b2012%5d/%5bApr2012%5d/Res1879_rus.asp.
  25. Грузия и Россия: гуманитарная ситуация на территориях, пострадавших от конфликта и военных действий (предварительное издание): Резолюция ПАРЕ от 23.01.2013 № 1916. URL: http://www.coe.int/T/r/Parliamentary_Assembly/%5bRussian_documents%5d/%5b2013%5d/Jan2013/Res1916_rus.asp.
  26. Гуманітарні наслідки війни в Україні: Резолюція ПАРЕ від 23.01.018 № 2198. URL: <https://rm.coe.int/2198-2018-1680785d74>.
  27. Забуті люди Європи: захист прав людини осіб, переміщених на тривалий час: Рекомендація ПАРЕ від 24.06.2009 № 1877. URL: <https://rm.coe.int/16806b5ab0>.
  28. Принципы по вопросам реституции жилья и имущества беженцев и перемещенных лиц: Окончательный доклад Специального докладчика Паулу Сержиу Пиньейру от 28.06.2005 № E/CN.4/Sub.2/2005/17. URL: <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4b2a01262>.
  29. Костас Параскева. Захист внутрішньо переміщених осіб відповідно до Європейської конвенції з прав людини та інших стандартів Ради Європи: посібник. Рада Європи. 2019. 151 с. URL: <https://rm.coe.int/handbook-costas-paraskeva-ukr/1680760881>.
  30. African Union Convention for the Protection and Assistance of Internally Displaced Persons in Africa

- (Kampala Convention), 22.10.2009. URL: <https://au.int/en/treaties/african-union-convention-protection-and-assistance-internally-displaced-persons-africa>.
31. Статистичні дані Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/18942.html>.
32. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України. Закон України від 15.04.2014 № 1207–VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>.
33. Христова Г., Трало Ю., Буряковська К. Національна судова практика з питань внутрішнього переміщення: застосування стандартів Ради Європи. Київ, 2019. 290 с.
34. Ерін Муні. Посилення національного реагування на внутрішнє переміщення: керівництво з успішних практик в державах-членах Ради Європи. Київ. 2017. 118 с.

REFERENCES

1. Basova, I. S. (2020). *Vnutrishn'o peremishchena osoba yak sub'yekt prava sotsial'noho zakhystu* [Internally displaced person as a subject of social protection law]. Monohrafiya. Kyiv: Nika-Tsentr (in Ukr.).
2. Khrystova, H. O. (2018). *Pozytyvni zobov'azannya derzhavy u sferi prav lyudyny: suchasni vyklyky* [The State's Positive Human Rights Commitments: Current Challenges]. Monohrafiya. Kharkiv: Pravo (in Ukr.).
3. Hrabova, YA. O. (2015). Konstyututsiyno-pravovyy status Vnutrishn'o peremishchenykh osib v Ukrayini [Constitutional and legal status of internally displaced persons in Ukraine]. *Mytna sprava*, 2(98). CH. 2. Kn. 2. 47–51 (in Ukr.).
4. Mykhaylovs'kyi, V. (2017). *Zahal'ni zasady administratyvno-pravovoho statusu vnutrishn'o peremishchenykh osib v Ukrayini* [General principles of the administrative and legal status of internally displaced persons in Ukraine]. Retrieved from: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/2/20.pdf> (in Ukr.).
5. Catherine Phuong, *The International Protection of Internally Displaced Persons*. Cambridge University Press, 2009. 296 p.
6. Frederick Wakhisi. *Surviving Displacement: Invisible Internally Displaced Persons*. LAP LAMBERT Academic Publishing, 2017. 120 p.
7. Global Trends Forced Displacement in 2019. Retrieved from: <https://www.unhcr.org/5ee200e37.pdf>
8. *Zaklyucheniye № 75 (XLV) – 1994 god: Litsa, peremeshchennyye vnutri strany* [Conclusion No. 75 (XLV) - 1994: Internally Displaced Persons]. Retrieved from: https://www.unhcr.org/ru/wp-content/uploads/sites/73/2019/08/Заключение_исполкома_УВКБ_ООН_№75__1994_г._лица__перемещенные_внутри_страны_1.pdf (in Russ.).
9. *Kerivni pryntsyipy OON z pytannya peremishchennya osib* [UN Guiding Principles on the Movement of Persons]. (11.02.1998). Retrieved from: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf> (in Ukr.).
10. *Primechaniye otnositel'no mandata Verkhovnogo komissara OON po delam bezhentsev i yego Upravleniya* [Note on the mandate of the United Nations High Commissioner for Refugees and his Office]. Retrieved from: <http://www.refworld.org.ru/docid/527772e64.html> (in Russ.).
11. *Rabota s litsami preklonnogo vozrasta v usloviyakh peremeshcheniya* [Working with the elderly in displacement conditions]. (2013). Retrieved from: <https://www.refworld.org.ru/docid/558a7c1b4.html> (in Russ.).
12. *Rabota s litsami s ogranichennymi fizicheskimi vozmozhnostyami v usloviyakh peremeshcheniya* [Working with people with disabilities in displacement conditions]. Retrieved from: <http://www.refworld.org.ru/pdfid/558a6d994.pdf> (in Russ.).
13. *Osushchestvleniye rezolyutsii 60/251 General'noy assamblei ot 15 marta 2006 goda, ozaglavlennoy "sovet po pravam cheloveka"* [Implementation of General Assembly resolution 60/251 of 15 March 2006, entitled "Human Rights Council"]. Retrieved from: <http://www.refworld.org.ru/docid/531eccdc4.html> (in Russ.).
14. *Sovet po pravam cheloveka, Prava cheloveka vnutrenne peremeshchennykh lits* [Human Rights Council, Human Rights of Internally Displaced Persons]. Rezolyutsiya, prinyataya Sovetom po pravam cheloveka (17.07.2012). A/HRC/RES/20/9. Retrieved from: <http://www.refworld.org.ru/docid/50d2fb032.html> (in Russ.).
15. *Polozheniye vnutrenne peremeshchennykh lits i bezhentsev iz Abkhazii, Gruzii, i Tskhinval'skogo regiona/Yuzhnoy Osetii, Gruzii* [Situation of internally displaced persons and refugees from Abkhazia, Georgia, and Tskhinvali region / South Ossetia, Georgia]. Rezolyutsiya General'noy Assamblei OON (01.06.2017). A/RES/71/290. Retrieved from: <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=593ab5314> (in Russ.).
16. *Litsa, peremeshchennyye vnutri strany* [Internally displaced persons]. *Zaklyucheniye ispolnitel'nogo*

- komiteta Upravleniya Verkhovnogo komissara OON po delam bezhentshev (07.10.1994 No 75 (XLV)). Retrieved from: <http://www.refworld.org.ru/docid/52443bb24.html> (in Russ.).
17. *Obshcheye zaklyucheniye po mezhdunarodnoy zashchite* [General opinion on international protection]. Zaklyucheniye ispolnitel'nogo komiteta Upravleniya Verkhovnogo komissara OON po delam bezhentshev (1999 No 87 (L)). Retrieved from: <http://www.refworld.org.ru/docid/5245478a4.html> (in Russ.).
  18. *Zaklyuchitel'nyy akt Soveshchaniya po bezopasnosti i sotrudnichestvu v Yevrope* [Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe]. (01.08.1975). Retrieved from: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_055 (in Russ.).
  19. *Parizhskaya khartiya dlya novoy Yevropy* [Charter of Paris for a New Europe]. (21.11.1990). Retrieved from: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_058 (in Russ.).
  20. *Khartiya Yevropeyskoy bezopasnosti* [Charter for European Security]. (19.11.1999). Retrieved from: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_166 (in Russ.).
  21. *Elementy konflikt'nogo tsikla, svyazannyye s povysheniyem potentsiala OBSE po rannemu preduprezhdeniyu, srochnym deystviyam, sodeystviyu dialogu, podderzhke posrednichestva i postkonfliktnomu vosstanovleniyu* [Elements of the conflict cycle related to enhancing OSCE capacity for early warning, urgent action, dialogue facilitation, mediation support and post-conflict reconstruction]. Resheniye Soveta Ministrov OBSE (07.12.2011 No 3/11). Retrieved from: <http://www.osce.org/ru/mc/86625?download=true> (in Russ.).
  22. *Vnutrishnye peremishchennyya vnaslidok konfliktu v Ukrayini: pidvyshchena nezakhyshchenist' postrazhdaloho naseleण्या ta chynnyky napruzhenosti u hromadakh* [Internal displacement due to the conflict in Ukraine: increased vulnerability of the affected population and factors of tension in communities]. Tematychnyy zvit. Spetsial'na monitorynhova misiya v Ukrayini. OBSYE (2016). Retrieved from: www.osce.org/uk/ukraine-smm/261206?download=true (in Ukr.).
  23. *Resheniye voprosov, kasayushchikhsya imushchestva bezhentshev i peremeshchennykh lits (predvaritel'noye izdaniye)* [Resolving issues related to the property of refugees and displaced persons (preliminary edition)]. Rezolyutsiya PARE (28.01.2010 No 1708). Retrieved from: http://www.coe.int/T/r/Parliamentary_Assembly/%5BRussian_documents%5D/%5B2010%5D/%5BJan2010%5D/Res1708_rus.asp (in Russ.).
  24. *Polozheniye vnutrenne peremeshchennykh lits (VPL) i lits, vozvrashchayushchikhsya v mesta postoyannogo prozhivaniya, v Severo-Kavkazskom regione (predvaritel'noye izdaniye)* [Situation of internally displaced persons (IDPs) and persons returning to their places of permanent residence in the North Caucasus region (preliminary edition)]. Rezolyutsiya PARE (26.04.2012 No 1879). Retrieved from: http://www.coe.int/T/r/Parliamentary_Assembly/%5bRussian_documents%5d/%5b2012%5d/%5bApr2012%5d/Res1879_rus.asp (in Russ.).
  25. *Gruziya i Rossiya: gumanitarnaya situatsiya na territoriyakh, postradavshikh ot konflikta i voyennykh deystviy (predvaritel'noye izdaniye)* [Georgia and Russia: the humanitarian situation in the territories affected by conflict and hostilities (preliminary edition)]. Rezolyutsiya PARE (23.01.2013 No 1916). Retrieved from: http://www.coe.int/T/r/Parliamentary_Assembly/%5bRussian_documents%5d/%5b2013%5d/Jan2013/Res1916_rus.asp (in Russ.).
  26. *Humanitarni naslidky viyny v Ukrayini* [Humanitarian consequences of the war in Ukraine]. Rezolyutsiya PARYE (23.01.2018 No 2198). Retrieved from: <https://rm.coe.int/-2198-2018-/1680785d74> (in Ukr.).
  27. *Zabuti lyudy Yevropy: zakhyst prav lyudyny osib, peremishchennykh na tryvalyy chas* [The Forgotten People of Europe: Protecting the Human Rights of Long-Term Displaced Persons]. Rekomendatsiya PARYE (24.06.2009 No 1877). Retrieved from: <https://rm.coe.int/16806b5ab0> (in Ukr.).
  28. *Printsipy po voprosam restitutsii zhil'ya i imushchestva bezhentshev i peremeshchennykh lits* [Principles on Housing and Property Restitution for Refugees and Displaced Persons]. Okonchatel'nyy doklad Spetsial'nogo dokladchika Paulu Serzhiu Pin'yeyru (28.06.2005 No E/CN.4/Sub.2/2005/17). Retrieved from: <http://www.refworld.org/cgi-bin/tehis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4b2a01262> (in Russ.).
  29. Kostas, Paraskeva (2019). *Zakhyst vnutrishn'o peremishchennykh osib vidpovidno do Yevropeys'koyi konventsiyi z prav lyudyny ta inshykh standartiv Rady Yevropy* [Protection of internally displaced persons in accordance with the European Convention on Human Rights and other standards of the Council of Europe]. Posibnyk. Rada Yevropy. Retrieved from: <https://rm.coe.int/handbook-costas-paraskeva-ukr/1680760881> (in Ukr.).
  30. African Union Convention for the Protection and Assistance of Internally Displaced Persons in Africa (*Kampala Convention*), 22.10.2009. Retrieved from: <https://au.int/en/treaties/african-union-convention->

- protection-and-assistance-internally-displaced-persons-africa.
31. *Statystychni dani Ministerstva sotsial'noyi polityky Ukrainy* [Statistical data of the Ministry of Social Policy of Ukraine]. Retrieved from: <https://www.msp.gov.ua/news/18942.html> (in Ukr.).
  32. *Pro zabezpechennya prav i svobod hromadyan ta pravovyy rezhyim na tymchasovo okupovaniy terytoriyi Ukrainy* [On ensuring the rights and freedoms of citizens and the legal regime in the temporarily occupied territory of Ukraine]. *Zakon Ukrainy* (15.04.2014 No 1207–7). Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1207-18> (in Ukr.).
  33. Khrystova, H., Tralo, YU., & Buryakovs'ka, K. (2019). *Natsional'na sudova praktyka z pytan' vnutrishn'oho peremishchennya: zastosuvannya standartiv Rady Yevropy* [National case law on internal displacement: application of Council of Europe standards]. Kyiv (in Ukr.).
  34. Muni, E. (2017). *Posylennya natsional'noho reahuvannya na vnutrishnye peremishchennya: kerivnytstvo z uspishnykh praktyk v derzhavakh-chlenakh Rady Yevropy* [Strengthening the national response to internal displacement: a guide to best practices in Council of Europe member states]. Kyiv (in Ukr.).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:
 Форум права: 62 pp. 88–98.

Received: 10.08.2020
Accepted: 25.08.2020
Published: 27.08.2020

Related identifiers:
 10.5281/zenodo.4094715
http://forumprava.pp.ua/files/088-098-2020-3-FP-Shumylo_10.pdf
http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2020_3_10.pdf

Cite as:
Шумило, М. М. (2020). Статус внутрішньо переміщеної особи у контексті міжнародного та національного права. *Форум Права*, 62(3). 88–98. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4094715>.

License (for files):
 Creative Commons Attribution 4.0 International

Shumylo, M. M. (2020). Status vnutrishn'o peremishchenoyi osoby u konteksti mizhnarodnoho ta natsional'noho prava [Status of Internally Displaced Person in the Context of International and National Law]. *Forum Prava*, 62(3). 88–98. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4094715>.